

Sygn. akt V KK 40/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący)

SSN Marek Motuk (sprawozdawca)

SSN Marek Siwek

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna,
w sprawie **M. W.**

oskarżonego o czyn z art. 148 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniach 13 września 2022 r. oraz 21 września 2022 r.,

kwestii przedstawienia składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego zagadnienia
prawnego, które wyłoniło się przy rozpoznaniu kasacji Prokuratora Generalnego
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 2 lutego 2021 r., sygn. akt II AKz 1312/20,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego we Włocławku

z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt II K 43/20,

postanowił:

**na podstawie art. 82 § 1 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie
Najwyższym (Dz.U.2021.1904 t.j. z dnia 2021.10.21) przedstawić
składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego do rozstrzygnięcia
następujące zagadnienie prawne:**

**Czy zawarte w art. 4 ust. 1 *in fine* ustawy z dnia 30 sierpnia 2013
r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz
niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 1165)
sformułowanie "*stosuje się przepisy dotychczasowe*" odnosi się
zarówno do przepisów o charakterze procesowym, jak i**

materialnym - w tym do art. 13 - zawartych w zmienianej ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, z późn. zm.), czy też wyłącznie do przepisów o charakterze procesowym zawartych w tejże ustawie?

UZASADNIENIE

Przedstawione do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego w trybie art. 82 § 1 ustawy o SN zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującej sytuacji procesowej.

Prokuratura Rejonowa w W. oskarżyła M. W. urodzonego 1993 r. – który w chwili czynu ukończył 15 lat i dwa miesiące - o to, że w dniu 2 grudnia 2008 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z D. Ś. i nieletnią O. P., z zamiarem bezpośrednim dokonania zabójstwa A. P., po uprzednim uzgodnieniu okoliczności czynu, wziął nóż i poszedł z D. Ś. uzbrojonym w noże i maczetę do domu pokrzywdzonego przy ul. [...], do którego pozostawiwszy otwartą furtkę i drzwi wejściowe oraz wskazując miejsce pobytu ojca - umożliwiła im wejście O. P. oczekująca przed domem, gdzie w sypialni używając noży zaatakował A. P. i zadając nimi ciosy po całym ciele, w wyniku czego spowodował u w/w powstanie kilkudziesięciu ran kłutych i ciętych, zasinień i otarć naskórka na całym ciele, które skutkowały jego zgonem z powodu wykrwawienia, tj. o przestępstwo z art. 148 § 1 k.k.

Sprawa była pięciokrotnie rozpoznawana przez Sąd Okręgowy we Włocławku, przy czym trzykrotnie wydane zostały wyroki skazujące, i tak:

1. wyrokiem z dnia 19 grudnia 2011 r., sygn. akt II K 75/09, Sąd Okręgowy we Włocławku uznał oskarżonego M. W. za winnego popełnienia zbrodni z art. 148 § 1 k.k. i za ten czyn na podstawie art. 148 § 1 k.k. wymierzył mu karę 15 lat pozbawienia wolności - Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 27 września 2012 r., sygn. akt II AKa 245/12, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (w następstwie uwzględnienia apelacji obrońcy);

2. wyrokiem z dnia 31 października 2013 r., sygn. akt II K 112/12, Sąd Okręgowy we Włocławku uznał oskarżonego M. W. za winnego zbrodni z art. 148 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 148 § 1 k.k., wymierzył mu karę 12 lat pozbawienia wolności - Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2014 r., sygn. akt II AKa 75/14, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (w następstwie uwzględnienia apelacji obrońcy);
3. wyrokiem z dnia 27 lutego 2015 r., sygn. akt II K 46/14, Sąd Okręgowy we Włocławku uznał oskarżonego M. W. za winnego zbrodni z art. 148 § 1 k.k. i za ten czyn na podstawie art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 10 § 3 in fine k.k. w zw. z art. 60 § 6 pkt 2 k.k. - skazał go na karę 6 lat pozbawienia wolności, na poczet której zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności od dnia 5 grudnia 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. - Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 22 października 2015 r., sygn. akt II AKa 167/15, uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu we Włocławku do ponownego rozpoznania (uwzględniając apelację obrońcy).

Po rozpoznaniu po raz czwarty sprawy Sąd Okręgowy we Włocławku wyrokiem z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. akt II K 118/15, przyjmując, że nieletni M. W. swoim działaniem polegającym na tym, że w dniu 2 grudnia 2008 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z D. Ś., z zamiarem bezpośrednim usiłował pozbawić życia A. P. w ten sposób, że uzbrojony w nóż i przebrany wszedł z D. Ś. - również wyposażonym w nóż, do domu A. P. przy ul. [...] (dzięki pozostawieniu przez O.P. otwartej furtki do posesji i otwartych drzwi do domu oraz wskazaniu przed tą posesją przez wyżej wymienioną, w którym pokoju przebywa jej ojciec - przez co działał wspólnie i w porozumieniu z O. P.), a następnie do sypialni, w której D. Ś. zadał A. P. uderzenia nożem po całym ciele, przy czym M. W. widząc sposób i skutki ataku współnika na pokrzywdzonego, pod wpływem przekonania wewnętrznego zrezygnował z zabicia pokrzywdzonego, gdyż na wydane przez D. Ś. polecenie, zamiast uderzyć nożem w pokrzywdzonego, celowo trafił nożem w rękę D. Ś., przy czym pokrzywdzony zmarł w wyniku wykrwawienia spowodowanego ranami zadanymi przez D. Ś., czym wyczerpał znamiona czynu

karalnego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. umorzył przeciwko nieletniemu postępowanie.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości na niekorzyść M. W. prokurator, podnosząc m.in. zarzuty (oprócz naruszenia przepisów postępowania):

- błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia polegającego na uznaniu, że M. W. nie może odpowiadać na zasadach określonych w art. 10 § 2 i 3 k.k., podczas gdy prawidłowo zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że właściwości i warunki osobiste oskarżonego, które cechowały go w czasie czynu, predestynowały go do poniesienia odpowiedzialności karnej;
- obrazy art. 13 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich - w brzmieniu obowiązującym przed 2 stycznia 2014 r. - w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z dnia 1 października 2013 r., poz. 1165), poprzez niezastosowanie tych przepisów w przedmiotowej sprawie.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 19 sierpnia 2020 r., sygn. akt II AKa 307/19, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że niezasadny okazał się podniesiony w apelacji przez Prokuratora zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia polegający na uznaniu, iż M. W. nie może odpowiadać na zasadach określonych w przepisie art. 10 § 2 i 3 k.k. Natomiast uznał za trafny zarzut obrazy art. 13 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich w brzmieniu obowiązujących przed 2 stycznia 2014 r. w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2013.1165). Sąd odwoławczy wyraził zapatrywanie prawne, iż w realiach przedmiotowej sprawy w odniesieniu do oskarżonego M. W. winien mieć zastosowanie art. 13 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2014 r., który to przepis pozwalał na wydanie wobec nieletniego sprawcy czynu karalnego, mającego w dacie orzekania ukończone 18 lat, wyroku skazującego i wymierzenie mu kary według reguł określonych w Kodeksie karnym, z obligatoryjnym zastosowaniem instytucji

nadzwyczajnego złagodzenia kary. Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, że mimo uchylenia z dniem 2 stycznia 2014 r. omawianego przepisu - mocą ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw -, to zgodnie z przejściowym przepisem art. 4 ust. 1 ustawy nowelizującej, do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie - z wyłączeniem postępowań wykonawczych - winny być stosowane przepisy dotychczasowe. W tej sytuacji, w ocenie Sądu *ad quem*, w świetle normy przejściowej, w odniesieniu do niniejszego postępowania, jako wszczętego przed dniem 2 stycznia 2014 r., winny znaleźć zastosowanie przepisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizacyjnej, w tym art. 13 tejże ustawy. Ustosunkowując się do problematyki związanej ze stosowaniem reguł kolizyjnych, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, że rozstrzygnięcie problemu intertemporalnego może polegać na przyjęciu jednej z trzech zasad:

- a) zasady bezpośredniego działania prawa, zgodnie z którą nowe prawo od momentu jego wejścia w życie reguluje także wszelkie zdarzenia z przeszłości;
- b) zasady dalszego obowiązywania dawnego prawa, zgodnie z którą to prawo, mimo wejścia w życie nowych regulacji, ma zastosowanie do zdarzeń, które wystąpiły w przeszłości;
- c) zasady wyboru prawa, zgodnie z którą wybór reżimu prawnego mającego zastosowanie do zdarzeń zaistniałych przed wejściem w życie nowego prawa pozostawia się zainteresowanym podmiotom (Włodzimierz Wróbel: Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym, Zakamycze 2003. Lex 369135414).

Analiza przepisów przejściowych zawartych w ustawie z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw w ocenie sądu odwoławczego wskazuje na to, że ustawodawca zdecydował się na zastosowanie zasad kolizyjnych, określonych w opisanym wyżej punkcie b. Jednocześnie Sąd Apelacyjny w Gdańsku podkreślił, że postępowanie w niniejszej sprawie zostało wszczęte w dniu 8 grudnia 2008 r., kiedy to zostało wydane przez Sędzię Sądu Rodzinnego i Nieletnich postanowienie o wszczęciu i prowadzeniu

postępowania wyjaśniającego, na podstawie art. 21 § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i art. 34 § 1 tej ustawy, w którym to stwierdzono istnienie prawdopodobieństwa, że nieletni M. W. dopuścił się czynu karanego. Zdaniem Sądu odwoławczego art. 4 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 2013 r. odnosi się wprost do takiej sytuacji, wskazując, że do postępowań w sprawach nieletnich wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tego aktu prawnego, winny być stosowane przepisy dotychczasowe. Sąd Apelacyjny w Gdańsku podkreślił, iż takie też rozumienie art. 4 cyt. ustawy zostało przedstawione w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizacyjnej, gdzie wskazano: „Z chwilą wejścia z życie projektowanej ustawy znajdzie ona co do zasady zastosowanie w odniesieniu do wszystkich postępowań prowadzonych w sprawach nieletnich, z wyłączeniem postępowań wykonawczych, przy czym czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie ustawy są skuteczne, gdy zostały dokonane według przepisów dotychczasowych. W odniesieniu do postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, które nie zostały zakończone w fazie rozpoznawczej, zastosowanie znajdują przepisy dotychczasowe” (druk 1030).

Sąd Apelacyjny argumentował także, iż przyjmując racjonalność ustawodawcy należy wnioskować, iż gdyby ustawodawca chciał, by postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy, które nie zostały prawomocnie zakończone nie stosowano art. 13 u.p.n., to wyraźnie by to zaznaczył, a takie wyłącznie zawarł przecież odnośnie do postępowania wykonawczego. Co więcej, to w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2015 r. rozpatrywana była również sytuacja, kiedy sąd orzekający nie zastosował wobec nieletniego art. 13 u.p.n. Jednakże wówczas, jako że chodziło o postępowanie już wcześniej prawomocnie zakończone, Sąd Najwyższy wypowiedział się, że na podstawie art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. zmianie u.p.n. do ewentualnego ponownego rozpoznania sprawy nie mogłyby mieć zastosowania dotychczasowe przepisy, gdyż przed wejściem w życie wskazanej nowelizacji sprawa ta została prawomocnie zakończona. Zdaniem Sądu Najwyższego nie było zatem podstaw do pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności karnej i wymierzenia mu kary (wyrok Sądu Najwyższego z 29.10.2015 r., IV KK 209/15, LEX Nr 1929134). W niniejszej sprawie mamy zaś do

czynienia z postępowaniem wszczętym i niezakończonym, tj. objętym dyspozycją art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie u.p.n.

Rozpoznając po raz piąty sprawę Sąd Okręgowy we Włocławku, na posiedzeniu w dniu 15 grudnia 2020 r., postanowił na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. umorzyć postępowanie wobec M. W. oraz kosztami procesu obciążyć Skarb Państwa (sygn. akt II K 43/20). W uzasadnieniu postanowienia Sąd *a quo* - nie dzielając stanowiska sądu odwoławczego - wyraził pogląd, iż sformułowanie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw: „Do postępowań w sprawach nieletnich wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, z wyłączeniem postępowań wykonawczych, stosuje się przepisy dotychczasowe”, wskazuje w istocie, że przepis ten zawiera regułę intertemporalną dotyczącą zmian w obrębie przepisów o charakterze procesowym. Świadczy o tym zwrot „do postępowań (...) stosuje się przepisy” - przepis ten odnosi się do przepisów mających za swój przedmiot właśnie wszczęte „postępowania”, a nie zachowania, których owe postępowania dotyczą. W szczególności postępowaniem karnym jest prawnie uregulowana działalność zmierzająca do realizacji prawa karnego materialnego (J. Tylman, [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne. Warszawa 2003, s. 44), a więc pewne czynności realne i konwencjonalne, regulowane przez prawo procesowe, a nie należy do niego sam czyn zabroniony, którego to postępowanie dotyczy. Ustawą z dnia 30 sierpnia 2013 r. zmieniono znaczną liczbę przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, przy czym zdecydowana większość z nich miała charakter procesowy. Jakkolwiek przynależność danej normy czy to do prawa materialnego, czy procesowego, ma charakter funkcjonalny, a nie formalny i nie zależy od charakteru aktu prawnego w jakim norma się znajduje (W. Wróbel, Zasady intertemporalne w prawie karnym procesowym, Kraków 2017, s. 29). Jednocześnie sformułowanie „do postępowań wszczętych i niezakończonych”, czy podobne „do spraw wszczętych i niezakończonych”, wiążące nadto kwestię wyboru właściwej ustawy właśnie ze sferą procesową, tj. datą wszczęcia postępowania, zdaniem Sądu charakterystyczne jest dla dyspozycji procesowych przepisów intertemporalnych (por. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Przepisy wprowadzające ustawę Kodeks

postępowania karnego, Dz. U. z 1997 r., Nr 89, poz. 556 oraz art. 4 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta; Dz. U. z 2016 r., poz. 1070). Sąd I instancji podkreślił, że w ust. 2 art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. wprost wyrażono procesową zasadę zachowania skuteczności czynności prawnych podjętych na podstawie ustawy obowiązującej poprzednio, co również pośrednio wskazuje na charakter regulacji przejściowych zawartych w art. 4 tej ustawy. W konsekwencji Sąd *a quo* uznał, iż norma intertemporalna wyrażona w art. 4 ust. 1 cyt. wyżej ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw, ma charakter procesowy i nie obejmuje swoim zakresem art. 13 u.p.n., mającego charakter wyłącznie materialnoprawny. Sąd Okręgowy we Włocławku wskazał, że ze zbliżonym problemem prawnym miał do czynienia Sąd Najwyższy wydając orzeczenia w sprawie II KK 384/18 (postanowienie z dnia 8 listopada 2018 r., Lex nr 2575531 oraz wyrok z dnia 9 stycznia 2020 r., Lex nr 3075897). W sprawie tej wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 3 kwietnia 2014 r., utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 18 listopada 2015 r., oskarżonemu przypisano czyn z art. 281 k.k. W czasie jego popełnienia oskarżony nie ukończył jeszcze 17 lat, przy czym art. 13 u.p.n. został uchylony z dniem 2 stycznia 2014 r. (a więc jeszcze przed zapadnięciem wyroku Sądu Okręgowego). Sąd *a quo* podkreślił, iż w uzasadnieniu postanowienia z dnia 8 listopada 2018 r. o przekazaniu sprawy do rozpoznania na rozprawie Sąd Najwyższy wprost stwierdził, że derogowany już art. 13 u.p.n. miałby zastosowanie w postępowaniach wszczętych przez dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. właśnie na podstawie art. 4 ust. 1 tej ostatniej ustawy, gdyby był on normą procesową, a więc siłą rzeczy uznał, że art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. stanowił regułę intertemporalną dotyczącą wyłącznie regulacji o charakterze procesowym. W tej samej sprawie Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 9 stycznia 2020 r. ostatecznie uchylił rozstrzygnięcia Sądów Okręgowego i Apelacyjnego dotyczące czynu z art. 281 k.k. i postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. umorzył - mimo że w kasacji wskazywano na konieczność uchylecia wyroków i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, właśnie z zastosowaniem art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30

sierpnia 2013 r. i uchylonego art. 13 u.p.n. W uzasadnieniu wyroku argumentowano, że czyn z art. 281 k.k. nie jest wymieniony w katalogu z art. 10 k.k., przy czym wraz z uchyleniem art. 13 u.p.n., a więc w obecnym stanie prawnym, nie ma podstawy prawnej do pociągnięcia do odpowiedzialności i karania osoby dorosłej za jej czyny karalne popełnione w okresie nieletniości, o ile nie wyczerpują one znamion przestępstw wymienionych w art. 10 § 2 k.k. i nie było takiej podstawy już w momencie wydawania zaskarżonych wyroków (por. analogiczne rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 2014 r., II AKa 5/14, Lex nr 1496342).

Powyższe postanowienie Sąd Okręgowy we Włocławku z dnia 15 grudnia 2020 r. – zaskarżone zażaleniem przez prokuratora - Sąd Apelacyjny w Gdańsku utrzymał w mocy postanowieniem z dnia 2 lutego 2021 r., sygn. akt II AKz 1312/20, dzieląc stanowisko Sądu *a quo* oraz argumentację powołaną na jego uzasadnienie. Sąd odwoławczy w szczególności uznał za trafne stanowisko Sądu I instancji, iż przejściowy przepis art. 4 ust. 1 cyt. ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw, ma charakter procesowy i nie odnosi się do art. 13 u.p.n, który ma charakter materialnoprawny – ponieważ precyzuje przesłanki ukarania nieletniego sprawcy czynu karalnego – co implikuje konieczność stosowania reguł kolizyjnych właściwych dla prawa materialnego, a w konsekwencji uznanie, że wobec uchylenia tej normy, niezastosowanie jej w stosunku do M. W. jest dla niego względniejsze.

Od powyższego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku kasację wywiódł Prokurator Generalny zaskarżając je w całości na niekorzyść M. W..

Prokurator Generalny w bardzo rozbudowanym zarzucie kasacyjnym zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił m.in. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. , art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i innych ustaw (Dz.U.2013.1165) w zw. z art. 1 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U.2018.969 j.t.) oraz art. 13 tej ustawy w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2014 r., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia przez Sąd

Apelacyjny w Gdańsku należytej, odpowiednio pogłębionej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy niesłusznego postanowienia Sądu Okręgowego we Włocławku, wydanego z rażącym naruszeniem tych przepisów, w sytuacji gdy przepis przejściowy ustawy nowelizacyjnej - art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, przy zachowaniu wskazanych w nim niezbędnych warunków w postaci wszczęcia i niezakończenia postępowania wobec nieletniego sprawcy czynu karalnego w chwili wejścia w życie tej ustawy, mimo uchylenia z dniem 2 stycznia 2014 r. obowiązywania art. 13 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jako przepis specjalny, umożliwiał wymierzenie kary, określonej w przepisach ustawy Kodeks karny z obligatoryjnym zastosowaniem dobrodziejstwa nadzwyczajnego jej złagodzenia, dorosłemu sprawcy czynu karalnego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., popełnionego przed dniem 2 stycznia 2014 r., co nie sprzeciwia się zasadzie *prioritas legis mitior (lex mitior agit)* w odniesieniu do sprawców czynów karalnych enumeratywnie wymienionych w art. 10 § 2 k.k.

W uzasadnieniu kasacji skarżący argumentował, iż o ile kwestia materialnego charakteru przepisu art. 13 ustawy z dnia 23 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2014 r. jest jednoznacznie przesądzona i nie budzi wątpliwości, to w realiach przedmiotowej sprawy istotnym jest ustalenie charakteru oraz zakresu normy przejściowej, określonej w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2013.1165). W ocenie Prokuratora Generalnego zawarta w powołanym wyżej przepisie norma nie ma wyłącznie charakteru procesowego, lecz mieszany, a więc obejmuje swoim zakresem zarówno przepisy procesowe, jak i materialne. Uzasadniając swoje stanowisko skarżący argumentował, iż Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 25 października 2000 r., sygn. I KZP 24/00, stwierdził m.in., iż o charakterze normy prawnej nie decyduje systematyka aktu prawnego ani tytułarna jego części, lecz treść i cel przepisu (Lex nr 43434). Podkreślił też, iż odnosząc się do omawianej kwestii, Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 marca 2005 r., sygn. I KZP 4/05, Lex nr 145149, wskazał, że w orzecznictwie i literaturze „ (...) opisuje się (...) wzajemne związki i przenikanie norm procesowych i

materialnych, wynikające z dopełniającej funkcji prawa procesowego wobec prawa materialnego oraz ze spełnienia postulatu kompleksowości uregulowań. Wobec tego nie należy do rzadkości umieszczanie norm procesowych wśród norm prawa materialnego i odwrotnie oraz redagowanie takich przepisów (norm mieszanych), w których tekście wyróżnić można zwroty odnoszące się do kwestii odpowiedzialności i zwroty odnoszące się do postępowania albo takie, w których jedynym i tym samym zwrotem reguluje się kwestie z obu tych zakresów (zob. S. Waltoś, *Współzależność prawa karnego i procesowego*, Zesz. Nauk. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1977, z. 74)". Niewątpliwie fakt umieszczenia danego przepisu w konkretnym akcie prawnym (np. dotyczącym przepisów proceduralnych), czy w wyrażnie wyodrębnionej jednostce redakcyjnej, grupującej określone normy (np. rozdziale), stanowi pewną, aczkolwiek nieprzesadzającą, wskazówkę interpretacyjną co do charakteru danej normy prawnej. Jednocześnie powody wprowadzenia danej normy mogą świadczyć o określonej funkcji przepisu, istotnej w kontekście różnic zachodzących między normami karnego prawa materialnego i procesowego.

W ocenie autora kasacji, art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych stanowi, że do postępowań w sprawach nieletnich wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie przedmiotowej ustawy, z wyłączeniem postępowań wykonawczych, stosuje się przepisy dotychczasowe. Zasięg działania tego przepisu przejściowego należy więc wiązać ze sformułowaniem „stosuje się przepisy dotychczasowe”. Określenie to nie jest jednak równoznaczne ze zwrotem „postępowanie toczy się według przepisów”, jak faktycznie przyjął Sąd Okręgowy we Włocławku. Stąd też zasadnym jest uznanie, że sformułowanie to, jako mające znacznie szerszy zakres, odnosi się do wszystkich przepisów, zarówno procesowych, związanych z tokiem postępowania i regulujących tzw. „kinetykę” oraz „statykę” procesu, jak również do przepisów prawa materialnego. Tym samym zakres użytego w tym przepisie zwrotu wskazuje, że przepis ten ma charakter mieszany i reguluje kwestie związane z przepisami prawa procesowego oraz materialnego, a tym samym odnosi się zarówno do norm prawa procesowego, jak i materialnego.

Za taką interpretacją pośrednio przemawia również analiza uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej, stąd też należy wnioskować, że w sytuacji, gdy postępowanie w sprawie nieletniego zostało wszczęte i niezakończone merytorycznie do dnia 2 stycznia 2014 r., zgodnie z zakresem art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw, postępowanie to winno być zakończone w oparciu o przepisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2014 r., w tym o przepisy tej ustawy o charakterze materialnym. Zasady prawa intertemporalnego, dotyczące uregulowań prawa karnego materialnego, reguluje przepis art. 4 § 1 k.k., zgodnie z którym, jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy. Podkreślenia wymaga jednak okoliczność, że przepis ten będzie miał zastosowanie tylko wówczas, gdy odmiennej reguły kolizyjnej nie określi sam ustawodawca w ustawie nowelizacyjnej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1999 r., sygn. I KZP 15/98, Lex nr 34591, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2005 r., sygn. II KK 195/05, Lex nr 164386, czy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r., SK 21/99, Lex nr 41216). Reguła kolizyjna zawarta w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i innych ustaw, wyłączyła w przedmiotowej sprawie, mimo oczywistego materialnego charakteru art. 13 ustawy dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U.2018.969 j.t.), możliwość zastosowania art. 4 § 1 k.k., albowiem przepis art. 4 ust. 1 ww. ustawy stanowi przepis specjalny, wyłączający stosowanie zasady względności. Tym samym utrata mocy, z dniem 2 stycznia 2014 r., art. 13 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U.2018.969 j.t.) w połączeniu z zakresem przepisu przejściowego - art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i innych ustaw (Dz.U.2013.1165) oznacza jedynie derogację częściową przepisu art. 13 ww. ustawy i odnosi się do czynów popełnionych po wejściu w życie ustawy nowelizującej lub popełnionych do dnia 1 stycznia 2014 roku, o ile w

tym czasie przeciwko nieletniemu nie zostało wszczęte i niezakończone stosowne postępowanie.

Powołując się na opisany wcześniej zarzut kasacyjny oraz przytoczoną na jego uzasadnienie argumentację, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przed odniesieniem się do wyłonionych w toku rozpoznawania niniejszej sprawy problemów prawnych, na wstępie należy podkreślić, iż w zdaniem Sądu Najwyższego na ich ocenę nie ma wpływu aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700), której większość przepisów weszła w życie z dniem 1 września 2022 r. Wprowadzie - zgodnie z zawartym w niej przepisem końcowym art. 416 - z dniem wejścia w życie cyt. ustawy straciła moc dotychczasowa ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969 oraz z 2022 r. poz. 1700). Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu postanowieniu, iż zostało ono wydane z rażącym naruszeniem prawa obowiązującego w chwili orzekania, a zatem konieczne jest przeprowadzenie w postępowaniu kasacyjnym oceny zasadności podniesionego przez skarżącego zarzutu przez pryzmat przepisów obowiązujących w chwili wydania zaskarżonego orzeczenia. W razie uznania bezzasadności zarzutu kasacyjnego, fakt wejścia w życie cyt. wyżej ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich będzie prawnie obojętny. Natomiast uznanie zarzutu skarżącego za zasadny skutkować musi - w myśl art. 537 § 1 k.p.k. – jego uchyleniem, albowiem celem postępowania kasacyjnego jest eliminacja z obrotu prawnego orzeczeń dotkniętych rażącymi uchybieniami określonymi art. 523 § 1 k.p.k. Wówczas zaktualizuje się potrzeba oceny stanu faktycznego i prawnego sprawy w świetle przepisów cyt. wyżej nowelizującej ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, ze szczególnym uwzględnieniem zawartych w niej przepisów przejściowych.

W toku postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy powziął poważne wątpliwości co do wykładni art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie

ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2013.1165), dotyczące charakteru i zakresu regulacji tego przepisu przejściowego, których rozstrzygnięcie ma przesądzający wpływ na treść orzeczenia w niniejszej sprawie.

Na tle rozpoznawanej sprawy rysują się dwa poglądy prawne, co do wykładni wskazanego wyżej przepisu przejściowego. Zgodnie z pierwszym z nich art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw ma charakter procesowy i odnosi się wyłącznie do przepisów procesowych nowelizowanej ustawy dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.), a zatem wywołuje skutki prawne tylko w odniesieniu do zawartych w niej norm prawnych o takim charakterze.

Natomiast według drugiego poglądu przepis ten ma charakter mieszany i obejmuje swoim zakresem zarówno przepisy procesowe, jak i materialne zawarte w nowelizowanej ustawie dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.), w tym również przepis art. 13 u.p.n.

Wykładnia językowa treści art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw przemawia za zasadnością poglądu, iż przepis ten zawiera regułę intertemporalną dotyczącą zmian wyłącznie w obrębie przepisów o charakterze procesowym. Użyte w tym przepisie sformułowanie „do postępowań” – może sugerować, iż zawarta w nim norma odnosi się do przepisów regulujących przebieg wszczętych i nie zakończonych „postępowań”, a nie czynów będących ich przedmiotem. W powszechnym rozumieniu „postępowanie”, to m.in. „określony prawem sposób działania sądu,” „proces sądowy” (<https://sjp.pwn.pl/slowniki/post%C4%99powanie.html>). Sąd Okręgowy we Włocławku trafnie argumentował, iż w piśmiennictwie przyjmuje się, iż postępowaniem karnym jest prawnie uregulowana działalność zmierzająca do realizacji prawa karnego materialnego (J. Tylman, [w:] T. Grzegorczyk, J. Tylman, Polskie postępowanie karne. Warszawa 2003, s. 44), a więc pewne czynności

realne i konwencjonalne, regulowane przez prawo procesowe, a nie sam czyn zabroniony, którego to postępowanie dotyczy.

Zgodzić się też należy, iż sformułowanie „do postępowań wszczętych i niezakończonych”, czy podobne „do spraw wszczętych i niezakończonych”, charakterystyczne jest dla procesowych przepisów intertemporalnych zawartych w ustawach karnych, które wiążą kwestię wyboru właściwej ustawy wyłącznie ze sferą procesową, tj. datą wszczęcia postępowania jest (por. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 1997 r., Nr 89, poz. 556 oraz art. 4 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta; Dz. U. z 2016 r., poz. 1070). Powołana argumentacja uzasadnia więc wnioskowanie, iż norma intertemporalna wyrażona w art. 4 ust. 1 cyt. wyżej ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw, nie obejmuje swoim zakresem przepisu art. 13 u.p.n., jako mającego charakter wyłącznie materialnoprawny.

Z drugiej zaś strony, nie bez racji podnosi Prokurator Generalny, iż prezentowany wyżej pogląd, oparty wyłącznie na wykładni językowej, nie uwzględnia specyfiki postępowania w sprawach nieletnich.

Nowelizowana ustawa dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.), do której odnosi się art. 4 ust. 1 cyt. wyżej ustawy nowelizującej z dnia z dnia 30 sierpnia 2013 r. - w przeciwieństwie do Kodeksu postępowania karnego – zawiera zarówno przepisy o charakterze procesowym, jak i ściśle związane z nimi przepisy materialne odnoszące się do poszczególnych faz i trybów postępowania w sprawach nieletnich. Specyfika postępowania w sprawie nieletnich podkreślona została w uzasadnieniu projektu aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700), w którym stwierdza się, iż „Taki tytuł pozbawiony zbędnych dookreśleń wskazuje na całościowe ujęcie problematyki nieletnich, pojmowanych w świetle tradycji polskiego języka prawnego i prawniczego jako takie osoby, które nie są jeszcze zdolne do ponoszenia

odpowiedzialności karnej, a ich zachowanie godzi w normy prawa karnego lub powszechnie przyjęte normy społeczne, wywołując potrzebę reakcji ze strony właściwych organów. Dotychczasowy tytuł ustawy regulującej omawianą materię – „o postępowaniu w sprawach nieletnich”, bez zapoznania się z jej treścią mógł sugerować, że ustawa obejmuje wyłącznie przepisy proceduralne. Tymczasem projektowana ustawa, podobnie zresztą jak będąca jej pierwowzorem u.p.n., obejmuje zarówno przepisy o charakterze procesowym, jak i materialnym oraz wykonawczym, dając tym samym wyraz kompleksowości zawartych w niej regulacji z omawianego obszaru.”

Właśnie ta „kompleksowość regulacji” uzasadnia potrzebę i racjonalność redagowania przez ustawodawcę w aktach prawnych dotyczących postępowania w sprawach nieletnich przepisów przejściowych o charakterze mieszanym, obejmującym swoim zakresem zarówno przepisy procesowe, jak i materialne.

Wydaje się, że taki charakter mają przejściowe przepisy określone w art. 96 § 1, art. 97 § 1 oraz art. 98 nieaktualnej już pierwszej wersji ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, obowiązującej od 12 listopada 1982 r. do 1 kwietnia 1992 r. (Dz.U.1982 Nr 35, poz. 228 z dnia 1982.11.12). Zgodnie z treścią art. 96 § 1, w sprawach o czyny popełnione przed wejściem w życie cyt. wyżej ustawy nowelizującej miały zastosowanie przepisy tejże ustawy, jeżeli:

1. postępowanie nie zostało wszczęte i nie nastąpiło przedawnienie,
2. wszczęte postępowanie nie zostało zakończone prawomocnym orzeczeniem,
3. prawomocne orzeczenie nie zostało wykonane w całości.

Wobec braku innych unormowań ograniczających lub wyłączających zastosowanie przepisów tejże ustawy uzasadnione jest wnioskowanie, iż powołany przepis obejmował swoim zakresem wszystkie dotychczasowe przepisy prawa procesowego, materialnego, a także wykonawczego.

W zbliżony sposób skonstruowany został przez ustawodawcę przejściowy przepis art. 4 ust. 1 ustawy nowelizującej z dnia z dnia 30 sierpnia 2013 r., co może przemawiać za zasadnością poglądu o jego mieszanym charakterze. Użyte w tym przepisie sformułowanie „Do postępowań w sprawach nieletnich” obejmuje swoim

zakresem pojęciowym wszystkie etapy i tryby postępowań prowadzonych na podstawie u.p.n. we wszystkich sprawach, w tym „w sprawach o czyny”. Przepis ten obejmuje więc swoim zakresem postępowania wyjaśniające oraz rozpoznawcze - prowadzone w trybie postępowania opiekuńczo-wychowawczego lub poprawczego - także „w sprawach o czyny.” Użyte w art. 4 ust. 1 cyt. wyżej ustawy sformułowanie „stosuje się przepisy dotychczasowe” – wobec wyraźnego wyłączenia przez ten przepis – może być interpretowane w ten sposób, iż dotyczy ono wszystkich przepisów o charakterze procesowym i materialnym (w tym art. 13 u.p.n.), mających zastosowanie na poszczególnych etapach i trybach postępowań w sprawach nieletnich. Podkreślić bowiem należy, iż ustawodawca z zakresu art. 4. ust. 1 nie wyłączył postępowań w sprawach o popełnione przez nieletnich czyny karalne, o których mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a), wszczętych i niezakończonych przed dniem 2 stycznia 2014 r. oraz nie określił w przepisach przejściowych sposobu ich zakończenia. Wnioskować zatem można, iż ustawodawca w ten sposób wyraził wolę, aby nieletni sprawcy w takich wypadkach ponosili odpowiedzialność według dotychczasowych zasad. Wydaje się, iż w przypadku braku takiej woli, ustawodawca dałby temu wyraz, czego przykładem może być treść przepisu przejściowego art. 397 ust. 1 – 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700), zgodnie z którym wszczęte niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy postępowania rozpoznawcze ulegają umorzeniu z mocy prawa w razie wystąpienia przesłanek w nim wskazanych.

Zauważyć też należy, iż wyłączenie spod zakresu regulacji postępowań w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem 2 stycznia 2014 r. o czyny karalne, o których mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a) – w tym czyny o znacznym ciężarze gatunkowym - w istocie skutkowałoby ich depenalizacją jedynie z powodu „spóźnionego orzekania” (po ukończeniu przez sprawcę 18 lat), które niejednokrotnie nastąpiło z przyczyn leżących po stronie samego nieletniego (ucieczka, ukrywanie się). Takiemu wnioskowaniu sprzeciwia się zaś domniemanie racjonalności ustawodawcy.

Powołana wyżej argumentacja przemawia więc za trafnością poglądu Prokuratora Generalnego (i w konsekwencji także Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

wydającego kasatoryjny wyrok z dnia 19 sierpnia 2020 r., sygn. akt II AKa 307/19), iż ustawodawca cyt. wyżej ustawą nowelizującą dnia z dnia 30 sierpnia 2013 r., dokonał jedynie częściowej derogacji przepisu art. 13 ustawy dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.), odnoszącej się jedynie do czynów popełnionych po wejściu w życie ustawy nowelizującej lub popełnionych do dnia 1 stycznia 2014 roku, o ile w tym czasie przeciwko nieletniemu w ogóle nie wszczęto stosownego postępowania, bądź też wszczęte nie zostało niezakończone.

Wbrew stanowisku wymienionych wcześniej organów prezentujących oba poglądy, uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej z dnia 30 sierpnia 2013 r. nie dostarcza jednoznacznych argumentów przesądzających o trafności któregośkolwiek z nich. Ustawodawca bowiem odniósł się w nim jedynie do zmian w obrębie przepisów procesowych, zaś pominął milczeniem zmiany w obrębie prawa materialnego, w tym art. 13 u.p.n. w powiązaniu z art. 4 ust. 1, co uniemożliwia odkodowanie rzeczywistej jego intencji w tym przedmiocie.

Omawiany problem prawny dotyczący wykładni art. 4 ust. 1 nie był przedmiotem pogłębionej analizy w orzecznictwie i piśmiennictwie. Sąd Najwyższy w nielicznych orzeczeniach jedynie marginalnie i w sposób wzajemnie sprzeczny odnosił się, co do zakresu derogacji art. 13 u.p.n. i zakresu obowiązywania art. 4 ust. 1 cyt. ustawy z dnia z dnia 30 sierpnia 2013 r., co pogłębia wątpliwości co do wykładni tegoż przepisu.

Za trafnością pierwszego z poglądów pośrednio przemawia wyrok z dnia 9 stycznia 2020 r., sygn. II KK 384/18 (postanowienie z dnia 8 listopada 2018 r., Lex nr 2575531 oraz wyrok - Lex nr 3075897), w którym Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, iż wraz z uchyleniem art. 13 u.p.n., nie ma podstawy prawnej do pociągnięcia do odpowiedzialności i karania osoby dorosłej za jej czyny karalne popełnione w okresie nieletniości, o ile nie wyczerpują one znamion przestępstw wymienionych w art. 10 § 2 k.k. i nie było takiej podstawy już w momencie wydawania zaskarżonych wyroków (podobnie też: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2021 r., sygn. akt IV KK 153/21, Lex nr 3358914 oraz wyrok Sądu

Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 2014 r., II AKa 5/14, Lex nr 1496342).

Odmienne zaś stanowisko Sądu Najwyższego – wspierające drugi z prezentowanych poglądów – wynika pośrednio z treści wyroku z dnia 29 października 2015 r., sygn. akt IV KK 209/15 (Lex 1929134). Uchylając prawomocny wyrok Sądu I instancji z dnia 26 lipca 2012 r. Sąd Najwyższy argumentował w uzasadnieniu wydanego orzeczenia, iż „wbrew stanowisku przedstawionym na stronach 4 i 5 kasacji, na podstawie art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie u.p.n., do ewentualnego ponownego rozpoznania sprawy nie mogłyby mieć zastosowania dotychczasowe przepisy, gdyż przed wejściem w życie wskazanej nowelizacji, sprawa nieletniego została prawomocnie zakończona. Brak jest zatem obecnie podstawy do pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności karnej i wymierzenia mu kary, a nie środka przewidzianego w u.p.n. (...) prowadzi to do konieczności uchylenia orzeczenia i umorzenia postępowania z uwagi na art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.” Wnioskować zatem należy, iż do spraw niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. w oparciu o art. 4 ust. 1 dopuszczalne jest stosowanie art. 13 u.p.n.

Natomiast wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2014 r., sygn. akt IV KK 77/14 (Lex nr 1454010), Sąd Najwyższy uchylił prawomocny wyrok Sądu Okręgowego wydany w dniu 10 grudnia 2008 r. (przed wejściem w życie cyt. ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r.) i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania zalecając sądowi odwoławczemu uwzględnienie przy wymiarze kary art. 13 u.p.n.

Z treści powołanych judykatów – niezależnie od występujących między nimi sprzeczności – wynika jednoznaczne stanowisko, iż przepis przejściowy art. 4 ust. 1 cyt. ustawy obejmuje swoim zakresem również regulację materialnoprawną zawartą w art. 13 u.p.n. (zob. też argumentację zawartą w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 grudnia 2021 r., sygn. akt V KK 588/21, Lex nr 3324507).

Uwzględniając przytoczoną wyżej argumentację Sąd Najwyższy rozpoznając niniejszą sprawę powziął więc poważną wątpliwość, którą wolno wyrazić w następującym pytaniu: „czy zawarte w art. 4 ust. 1 *in fine* ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych

innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 1165) sformułowanie „stosuje się przepisy dotychczasowe” odnosi się zarówno do przepisów o charakterze procesowym jak i materialnym - w tym do art. 13 - zawartych w zmienianej ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, z późn. zm.), czy też wyłącznie do przepisów o charakterze procesowym.

Z tego też względu postanowiono, jak na wstępie.

[as]